

Araştırma Makalesi – Research Article

Pandemi Dönemi İş Güvenliği Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Validity and Reliability Study of the Pandemic Period Occupational Safety Perception Scale

Hüsre Gizem AKALP*

ORCID: 0000-0001-7412-9112

Oğuz BAŞOL**

ORCID: 0000-0002-7523-4544

Sevinç Serpil AYTAÇ***

ORCID: 0000-0001-6659-4639

Sosyal Güvenlik Dergisi / Journal of Social Security
Cilt: 12 Sayı: 1 Yıl: 2022 / Volume: 12 Issue: 1 Year: 2022
Sayfa Aralığı: 85-98 / Pages: 85-98
DOI: 10.32331/sgd.1135350

ÖZ

Tüm ülkelerde çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamak, küresel ölçekte işletmeler için önemli bir sorun alanı olarak tüm varlığını sürdürmektedir. Nitekim 2019 Aralık ayından beri devam eden ve çalışma koşullarının değişmesine yol açan COVID-19 pandemisi de çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunmasını önemli hale getirmiştir. Bu çalışmanın amacı, pandemi dönemi iş güvenliği algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır. Araştırmaya 681 çalışan katılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 22 ve LISREL 8.71 programları kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçekte bulunan maddelerin faktör yüklerinin 0,778 ile 0,908 arasında değiştiği ve açıklanan toplam varyansın %84,14 olduğu görülmüştür. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçek; (Ki-kare/sd: 4,72; RMSEA: 0.074; NFI: 0.99; NNFI: 0.99; CFI: 0.99; GFI: 0.96 ve AGFI: 0.93) 10 madde ve 2 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin içsel tutarlığı 0,956 olarak hesaplanmış ve madde-toplam korelasyonlarının 0,675 ile 0,879 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, pandemi dönemi iş güvenliği algısı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Pandemi, iş güvenliği algısı, geçerlik, güvenilirlik

ABSTRACT

Ensuring the health and safety of employees in all countries continues to exist as an important problem area for all businesses in the global world. As a matter of fact, the COVID-19 pandemic, which has been going on since December 2019 and has led to changes in working conditions, has made it important to protect the health and safety of employees. This research aims to perform the validity and reliability study of the Pandemic Period Occupational Safety Perception scale. A total of 681 employees participated in the research. Based on the exploratory factor analysis the factor loadings of the items in the scale ranged between 0,778 and 0,908 and the total explained variance was determined as 84,14%. Based on the confirmatory factor analysis results, the scale consists of 10 items and 2 factors (Chi-square/df: 4,72; RMSEA: 0.074; NFI: 0.99; NNFI: 0.99; CFI: 0.99; GFI: 0.96 and AGFI: 0.93). The internal consistency of the scale was calculated as 0.857 and item-total correlations ranged between 0.519 and 0.612. As a result, it was concluded that Pandemic Period Occupational Safety scale is valid and reliable for Turkish society.

Keywords: Pandemic, occupational safety perception, validity, reliability

Önerilen atf şekli: Akalp, H. G., Başol, O. ve Aytaç, S. S. (2022). Pandemi Dönemi İş Güvenliği Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyal Güvenlik Dergisi (Journal of Social Security)*. 12(1). 85-98.

• Geliş Tarihi/Received: 02/03/2022 • Güncelleme Tarihi/Revised: 23/05/2022 • Kabul Tarihi/Accepted: 27/06/2022

* Öğr. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, İş Sağlığı ve Güvenliği Programı, gizema@uludag.edu.tr

** Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, oguzbasol@klu.edu.tr

*** Prof. Dr., Fenerbahçe Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, serpil.aytac@fbu.edu.tr

GİRİŞ

Tüm ülkelerde önemli sosyal ve ekonomik kayıplara neden olan iş sağlığı ve güvenliği, işyerinde işin yürütülmesi esnasında çeşitli nedenlerden kaynaklanan sağlığa ve güvenliğe zarar verebilecek koşullardan korunmak amacıyla yapılan sistemli çalışmalardır (Serin ve Çuhadar, 2015: 49).

2020 yılı başlarından beri tüm toplumları etkileyen COVID-19 pandemisi, sadece yaşam tarzlarını değil, aynı zamanda tüm sektörlerdeki çalışma faaliyetlerinin organizasyonunu da hedeflenen güvenlik önlemleri nedeniyle değiştirmektedir. COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması ve yayılması, işyerinde daha sıkı iş sağlığı ve güvenliği (İSG) prosedürleriyle de karakterize edilen belirli önlemler yoluyla bulaşmayı azaltmayı amaçlayan çok sayıda müdahalenin oluşturulmasını sağlamıştır.

Hükümetler tarafından kabul edilen yeni kurallar, işyerinde enfekte olma olasılığını azaltmak için özel önleme tedbirleri getirmiştir. Çalışanlar arasındaki minimum mesafelerin oluşturulması, işyerini ve çalışma araçlarının dezenfekte edilmesi ve sterilizasyonu bu tedbirlere örnek verilebilir. Yine hükümetler tarafından kabul edilen karantinalar, sokağa çıkma, seyahat etme ve hareket etme kısıtlamaları, üretim süreci için hareketliliğin gerekli olduğu sektörlerde işgücüne de ciddi zararlar vermiştir. Ancak, insanların pandemi ile ilişkili risk algıları, hastalık önleyici tedbirlere genel katılımının artmasına katkıda bulunan kilit faktörlerden bir tanesi olarak süregelmiştir.

Risk tanımına genel olarak bakıldığında, belirsizlikle kısıtlı bir etkileşim olup, “Bir olayın gerçekleşme olasılığı ve olayın sonuçlarının etkileşimi olarak” tanımlanmaktadır. Belirsizlik, tahmin edilemeyen, kontrol edilemeyen ve ölçülemeyen olası bir durum olup; risk bu duruma rağmen karar almanın bir sonucudur (Clark vd., 2003: 41). Risk kavramından söz edebilmek için üç temel unsurun olması gerekmektedir. Bu unsurlar; (i) riskin mevcut kaynağı, (ii) riske maruz kalma durumu ve (iii) olumsuz sonuçların mevcut olmasıdır.

Çalışan sağlığı ve güvenliğinin yansısı, çevre sağlığı alanında da riskle ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Risk çalışmalarında var olan tehlikelere karşı çeşitli tespitler yapılmaya çalışılarak, bu tehlikelerin ortadan kaldırılmasına yönelik iyileştirmeler gerçekleştirilir. Bu tehlikeler, bireylerin bulunduğu ortamlarda var olan, gürültü, iyonlaştırıcı radyasyon, titreşim gibi fiziksel; kullanılan kimyasallar, toprak, su, havadaki kimyasal etkiler gibi kimyasal; virüs hastalıklarına neden olan bakteri gibi biyolojik; kas iskelet sistemi hastalıklarına yol açan tehlikeler, çalışma ortamlarındaki uygun olmayan koşullar gibi ergonomik; stres ve mobbing gibi psikososyal şekilde başlıklara ayrılabilir. Bu tehlikeler ile değerlendirilen risklerin kabul edilebilir olup olmadığı değerlendirilerek, önleyici uygulamalar çerçevesinde riskin bertaraf edilmesi hedeflenir.

Sağlık ve güvenlik açısından risk kavramı değerlendirildiğinde bazı riskler kişinin düşünce, karar ve eylemlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Burada bireylerin yaptığı seçimler kişisel olabilir. Örneğin araç kullanırken emniyet kemeri takıp takmama kararı vermek gibi. Riskli davranışlar sergilemek kişiden kişiye değişebileceği gibi aynı kişinin farklı davranışlarında da değişkenlik gösterebilmektedir. Bu noktada kişinin riski nasıl algıladığı öne çıkmaktadır.

Risk algısı, bir riskin olasılığı ve şiddeti hakkında bireylerin algıladığı subjektif bir yargı olup, kişiden kişiye değişiklik gösterebilir (Hansson, 2014: 65). İnsanı etkileyen tehlike ve riskleri ortaya çıkarmaya çalışırken çeşitli mesleklerden profesyonel kişiler ilgili konulara yönelik analiz tekniklerini kullanırken toplumun büyük bir kısmı kişisel deneyimleri ve sezgisel risk yargılarına güvenmektedirler. Bireylerin sahip olduğu bu yargılar, tanık olunan olaylarla, duyulan haberlerle ve öğrenimlerle şekillenmektedir. Burada tehlike ve sonucunda ortaya çıkan risk ile ilgili bilgi düzeyi,

kontrol edebilme, riske alışkın olma veya sonuçlarının yıkıcılığı gibi etkiler kişilerin sezgisel risk algılarını etkilemektedir. Bazen de yanlış izlenim yaratan deneyimler, medyanın etkisi, aşırı kaygı ve stres ile birlikte kendine duyulan aşırı güven, risk algısı konusunda hatalı yargılar oluşmasına neden olabilmektedir. Böyle bir durumda da tehlikelerin, var olan değerinden az ya da fazla tahmin edilmesi sonucu risk hakkında yanlış kanı oluşumu ortaya çıkabilmektedir.

Risk algısı, birçok sağlık davranışı teorisinin de merkezinde yer almaktadır. Koruma Motivasyonu Teorisine göre bireylerin kendini koruma motivasyonu, risk veya tehdidin değerlendirilmesi ve bunlarla başa çıkma konusunda yapılan değerlendirmenin bir sonucudur. Tehdit değerlendirmesi, bir hastalığa yakalanma tehlikesinin (algılanan savunmasızlık veya yatkınlık) ve bir bozukluğun veya hastalığın ciddiyetinin (algılanan ciddiyet) tahmin edilmesinden oluşmaktadır (Rogers, 1983: 155).

Enfeksiyon tehdidinde ilişkin kişisel algı, salgınların yayılmasını etkileyen kilit bir konudur. Slovic ve Peters'e (2006: 324) göre acil durumlarda halk sağlığını ilgilendiren ve olağanüstü değişiklikler sergileyebilen duygusal ve bilişsel tepkiler olmak üzere iki özel risk algısı alanı vardır. Duygusal tepkiler, riske karşı geliştirilen duygusal tepkiler olarak tanımlanmış olup, bilişsel tepkiler ise tehdidin algılanan ciddiyetini ve bir bireyin başa çıkma etkinliği algısını kapsamaktadır. Cameron ve Leventhal (2003: 168) duygusal tepkinin deneyimsel, hızlı ve sezgisel olduğunu, bilişsel tepkinin ise kasıtlı, yavaş ve kurala dayalı olduğunu öne sürmüşlerdir.

COVID-19 pandemisinin, toplumların güvenliği ve sağlığı bakımından ulusal ve uluslararası düzeyde acil sağlık önlemlerinin alınmasına büyük etkileri olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü ve diğer devlet kurumları tarafından yayınlanan talimat ve tavsiyelere bağlı kalarak sağlığı önleyici tedbirlerin uygulanmasında toplulukların iş birliği yapması, virüsün yayılmasını ve pandeminin halk sağlığı üzerindeki uzun vadeli etkilerini azaltmak açısından oldukça önemlidir. COVID-19 pandemisi ile ilgili bildirilen vaka ve ölümlerin sayısı dünya genelinde artmaya devam ederken, kamuoyunun risk algısını anlamak da çok önemli hale gelmiştir. Tehdit değerlendirmesi ve risk algısının, halkın pandemiler sırasında iş birliği yapma ve sağlığı koruyucu davranışları benimseme konusundaki istekliliğinin önemli belirleyicileri olduğu bilinmektedir.

Risk algısı, bu pandeminin ciddiyetine ilişkin toplum bilincinin kapsamını, bireysel, ulusal ve uluslararası düzeylerde sağlığı önleyici tedbirlerin uygulanmasında iş birliği yapma istekliliğini tahmin etmede önemli bir rol oynamaktadır. Toplumda COVID-19 pandemisi hakkında farkındalık düzeyinin belirlenmesi, önleyici tedbirleri uygulama niyetleri ve yetenekleri ve önerilen tedbirlerin uygulanmasındaki öz yeterlilik duyguları, toplanması gereken temel bilgi düzeylerini temsil etmektedir. Bilimsel müdahaleler, medya yayınları ve hükümet kanalları aracılığıyla toplum bilincinin en iyi nasıl optimize edilebileceğini belirlemek, toplumların karşı karşıya kalabileceği zararları azaltmak ve COVID-19 pandemisinin etkilerini en aza indirmek açısından önemlidir (Shahin, Hussien, 2020: 71). İlaveten, pandemi döneminde çalışma yaşamındaki algıların değiştiği de bir gerçektir. Bu değişim ile birlikte pandemi dönemine ilişkin iş güvenliği algısında da bir farklılaşma meydana geldiği düşünülmektedir. Bu bağlamda, 'dergipark.org.tr ve Türkiye Ölçme Araçları Dizini'nde "iş güvenliği algısı" başlıklı bir araştırma yapılmış ve "pandemi döneminde iş güvenliği algısı" ile ilgili bir eserin bulunmadığı görülmüştür. Hem pandemi döneminde farklılaşan iş güvenliği algısı, hem ulusal yazında ilgili bir eser olmaması ve hem de pandemi döneminde iş güvenliği algısı konusunda bir ölçeğin bulunmaması, mevcut araştırmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kapsamda mevcut çalışma, COVID-19 pandemisinde çalışanların iş güvenliği algılarını değerlendirmek üzere bir ölçeğin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

I- YÖNTEM

A- Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın hedefi Bursa ilinde otomotiv sektöründeki mavi ve beyaz yakalı çalışanlara ulaşmaktır. Bahsi geçen çalışma grubunun büyüklüğünün yaklaşık 55.000 çalışan olduğu öngörülmektedir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021). Her ne kadar gerçekleştirilen analiz sonrasında ilgili gruba temsil edebilecek olan örneklem büyüklüğünün 379 katılımcı olduğu tespit edilmiş olsa da* geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için örneklem büyüklüğünün, ilgili ölçekte yer alan madde sayısının 20 katı olması önerilmektedir (Kline, 2013: 179). Bu sebeple çalışmada oluşturulan ve geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılması hedeflenen ölçek 28 madde olduğundan en az 560 katılımcının çalışmada yer alması planlanmıştır. Sonrasında ise ölçeğin uygulanması için üniversiteden gerekli etik ve uygulama izinleri, 12.10.2020 tarih ve 2020-07 sayılı kararı ile alınmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü zaman diliminin pandemi dönemine denk gelmiş olması sebebiyle araştırmanın veri toplama sürecinin çevrimiçi olmasına karar verilmiştir.

İlgili araştırmanın amacına uygun örneklem büyüklüğü tespit edildikten sonra çalışmayı yürüten araştırmacılar bir literatür taraması gerçekleştirmiş ve ölçeği oluşturması muhtemel maddeleri, güvenlik kültürü ve risk algıları konusunda daha önce yapılmış araştırmalardan (Dursun, 2012; ÇASGEM, 2017) esinlenerek belirlemiştir. Devam eden süreçte araştırma soruları üzerine odak grup görüşmesi yapılması planlanmıştır. Odak grup çalışması için en az altı katılımcının olması tavsiye edilmiştir (Kümbetoğlu, 2015: 117; Yıldırım ve Şimşek, 2016: 161). Buna bağlı olarak otomotiv sektöründe çalışan yedi katılımcı ile önerilen sorular hakkında yüz yüze odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu esnada bazı maddelerin anlaşılmasının güç olduğu ve ölçülmesi gereken bazı ayrıntıların ölçekte yer almadığı görülmüştür. Geri bildirimler sonrasında ölçeğin anlaşıldığı, katılımcıların ilave etmek ya da çıkarmak için önerdiği maddeler belirlenmiştir. Akabinde, 38 kişilik bir katılımcı grubu ile çevrimiçi pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmada ölçeğin amacı katılımcılara anlatılmış ve maddelerin anlaşılma düzeyi tartışılmıştır. Elde edilen bulgular, ölçek maddelerinin anlaşıldığını göstermiş ve veri toplama sürecine geçilmiştir.

B- Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik olup, ilgili bölümde cinsiyet, medeni durum, yaş, vb. yedi soru mevcuttur. İkinci bölümde geçerlik-güvenirlik çalışması yapılan “Pandemi Döneminde İş Güvenliği Algısına” ilişkin yirmi sekiz (28) maddelik ölçek bulunmaktadır (Örnek madde: “Yöneticiler, güvenli bir işyeri için pandemi ve hijyen konusundaki eğitimleri önemsemektedir.”, “İşyerinde salgın riskinden korunma konusunda sorumluluklarımın ne olduğunu biliyorum”). İkinci bölümde yer alan soruların değerlendirilmesinde (1) Kesinlikle katılmıyorum; (5) Kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’li likert tipi değerlendirmeye yer verilmiştir

Katılımcılara gönüllü olma esasına göre sorular, Mart 2021 ile Mayıs 2021 tarihleri arasında uygulanmıştır. Otomotiv sektöründeki İSG uzmanlarına araştırmacılar tarafından hazırlanan

* <https://www.surveysystem.com/sscalc.htm>

“Google form” linki, e-posta yoluyla iletilerek çevrimiçi ölçeğin kurumda iç yazışma yoluyla katılımcılara iletilmesi istenmiştir. Belirtilen süre sonunda 690 katılımcının taslak ölçeği tamamladığı görülmüştür. Ancak ölçek formları incelendiğinde dokuz kişi tarafından doldurulan formların eksik veriye sahip olduğu görülmüş ve değerlendirme dışı bırakılmıştır. Böylece değerlendirme, 681 katılımcının verdiği yanıtlar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin %55,4’ü kadın (377 kişi), %44,6’sı erkektir (304 kişi). Katılımcıların %68,6’sı evli (467 kişi), %25,1’i bekar (171 kişi) ve %6,3’ü de dul veya boşanmıştır (43 kişi). Katılımcıların %49,8’si lisansüstü (339 kişi), %44,2’si lisans (301 kişi) ve %6,1’i de lise ve altı (41 kişi) düzeyde eğitimine sahiptir. Katılımcıların %73,4’ünün yöneticilik vasfı bulunmazken (500 kişi), %26,6’sının yönetici vasfına sahip olduğu (181 kişi) görülmüştür. Katılımcıların yaşları 18 ile 71 arasında değişmekte olup ortalama yaş 41 ± 10 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların genel iş deneyimleri 0 ile 57 yıl arasında değişmekte olup ortalama deneyim süresi 14 ± 10 yıl olarak görülürken, son işyerindeki deneyim sürelerinin ise 0 ile 44 yıl arasında değiştiği ve ortalamasının 10 ± 9 yıl olduğu tespit edilmiştir.

II- BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde yapı geçerliği ve güvenilirliğe ilişkin analiz sonuçları değerlendirildikten sonra ölçeğe ilişkin özet bulgulara yer verilmiştir.

A- Yapı Geçerliği

Mevcut araştırma kapsamında uygulanan Pandemi Dönemi’nde İş Güvenliği Algısı ölçeğinin yapı geçerliği için iki aşamalı yöntem kullanılmıştır. Birinci aşamada, açıklayıcı faktör analizi yapılmış (SPSS 21), ikinci aşamada ise doğrulayıcı faktör analizi (Lisrel 8.71) gerçekleştirilmiştir. Anketin uygulandığı veri setinin açıklayıcı faktör analizi işlemine uygunluğunun tespit edilmesi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testi ve Bartlett Küresellik Testi (Bartlett Test of Sphericity) gerçekleştirilmiştir (Kalaycı, 2008: 321).

Tablo 1. KMO ve Bartlett Test Sonuçları

KMO ve Bartlett’s Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi	,976	
Bartlett Küresellik Test	Ki-kare	24224,078
	sd	325
	p	,000

Tablo 1, KMO ve Bartlett Test sonuçlarını göstermekte olup, ilgili testler sonrasında verilerin açıklayıcı faktör analizine uygun olduğu görülmüştür (KMO: 0.976; Ki-kare: 24224,078; Serbestlik derecesi: 325; Barlett’s p: 0.00). Yapılan açıklayıcı faktör analizinde faktör türetme yöntemi olarak temel bileşenler analizi; döndürme yöntemi olarak da Kaiser Normalleştiricili Varimax kullanılmış olup en düşük faktör yükü 0,45 olarak tespit edilmiştir (Bayram, 2004: 136).

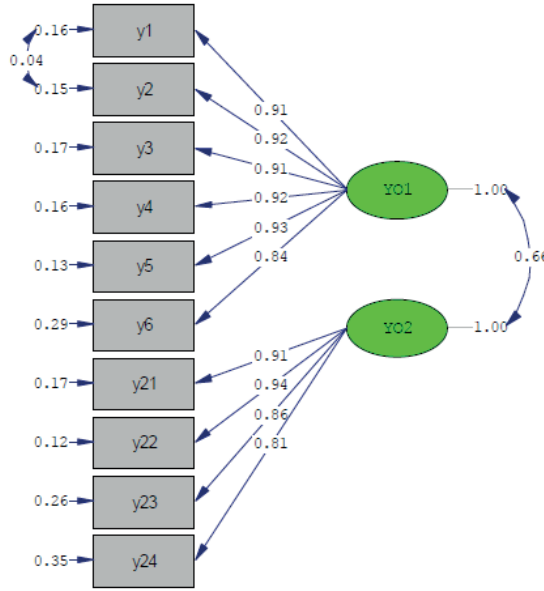
Tablo 2. Döndürülmüş Matris Sonuçları

Maddeler	Faktör Yükleri	
	1. Faktör	2. Faktör
y5	,896	
y7	,888	
y3	,869	
y6	,865	
y2	,860	
y4	,858	
y1	,848	
y8	,839	
y24		,908
y25		,883
y22		,871
y21		,824
y23		,778
Özdeğer	6,526	4,414
Açıklanan Varyans	50,198	33,950
Toplam Varyans	84,148	

Tablo 2’de, Varimax döndürme yöntemiyle elde edilen faktör yükleri görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi pandemi döneminde iş güvenliği algısı ölçeğindeki 13 maddenin faktör yükleri 0,45’in üzerindedir ve ölçeğin 13 maddelik yapısının faktör analizi sonrasında açıklandığı tespit edilmiştir. Diğer 15 madde ise faktör yükleri 0,45’in altında olduğu için elenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ilgili ölçekte iki faktör elde edilmiş olup maddelerin faktör yükleri 0,908 ile 0,778 arasında değişmektedir. Buna göre ilk faktör “Yöneticiler” olarak adlandırılmıştır. Bu faktörde yer alan 8 maddenin faktör yükleri 0,896 ile 0,839 arasında değişmekte olup ilgili faktörün özdeğeri 6,526 ve açıklanan varyans oranı %50,198 olarak hesaplanmıştır. İkinci faktör ise “Çalışanlar” olarak adlandırılmıştır. Bu faktörde 5 madde bulunmaktadır. Bu maddelerin faktör yükleri 0,908 ile 0,778 arasında değişmekte olup ilgili faktörün özdeğeri 4,414 ve açıklanan varyans oranı %33,950 olarak hesaplanmıştır. Son olarak 2 faktör ve 13 maddeden oluşan ölçeğin açıklanan toplam varyans oranının %84,148 olduğu ve bu oranın, sosyal bilimlerde beklenen toplam açıklanan varyans oranı olan %50’nin üzerinde (Beavers vd., 2013: 8) olduğu tespit edilmiştir.

LISREL 8.71 paket programı kullanılarak açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen 2 faktör ve 13 maddeli modelin doğrulayıcı faktör analizi işlemleri yapılmıştır. İlgili programda maddelerin anlamlılık durumunun tespiti için; maddeye ilişkin “t” değerinin 1.96’nın üzerinde olması ve yine ilgili maddeye ilişkin standartlaştırılmış faktör yükü değerinin 0.50’nin üzerinde olması gerekmektedir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2010: 708; Şimşek, 2007: 86; Taşkın, 2008: 140).

Şekil 1. Ölçeğin Standartlaştırılmış Katsayı Çözümleri

Chi-Square=156.03, df=33, P-value=0.00000, RMSEA=0.074

Şekil 1’de ölçeğe ilişkin standartlaştırılmış katsayı çözümleri görülmektedir. Yapılan ilk analiz sonrasında y7, y8 ve y25 maddelerinin standartlaştırılmış faktör yüklerinin 0,50’nin altında olduğu tespit edilmiştir. İlgili maddeler çıkarıldıktan sonra gerçekleştirilen analiz sonucunda ise madde ve faktörler arasındaki tüm yolların anlamlı olduğu ($t > 1.96$) ve maddelerin standartlaştırılmış faktör yüklerinin 0,81 ile 0,93 arasında değişmekte olup 0.50’den yüksek olduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen analiz sonrasında elde edilen katsayı çözümleriyle ilgili olarak açıklanması gereken bir diğer nokta ise, ölçeğin doğrulanması için birbirine yakın algılanan maddeler arasındaki hataların dikkate alınmaması için “Set the Covariance Error Free” komutunun çalıştırılmış olmasıdır. Bu komut, ki-kare değerini en düşük hale getirmek için Lisrel programı tarafından önerildiğinden tercih edilmiştir (Dülgeroğlu, 2012: 122). Bu program, araştırmaya katılanların birbirine yakın anlamlı madde olarak gördükleri maddeleri saptama ve ilgili maddeler arasındaki kovaryans hatalarını dikkate almama seçeneği sunmaktadır (Şimşek, 2007). Bu nedenle araştırmada kovaryans hatasının dikkate alınmaması tercih edilmiştir. Buradan hareketle y1 “Yöneticiler, güvenli bir işyeri için pandemi ve hijyen konusundaki eğitimleri önemsemektedir” ile y2 “Yöneticiler, güvenlik politikasının algılanmasında ve uygulanmasında örgüt içi iletişimi önemli görmektedir” değişkenleri arasındaki kovaryans hatalarının dikkate alınmaması sağlanmıştır. İşlem sonrasında ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi tamamlanmıştır. Bu aşama sonrası, modele ilişkin uyum iyiliği indeksi değerleri incelenmiştir.

Tablo 3. Ölçeğe İlişkin Uyum İyiliği İndeksi Değerleri

Uyum İyiliği İndeksi	Kabul Edilebilir Uyum İyiliği İndeks Değeri	Ölçeğin Uyum İyiliği İndeksi Değerleri
X ² /sd	<5	156,03/33=4,72
RMSEA	<0,08	0,074
NFI	>0,90	0,99
NNFI	>0,95	0,99
CFI	>0,95	0,99
GFI	>0,90	0,96
AGFI	>0,85	0,93

Ölçeğe ilişkin uyum iyiliği indeksi değerleri, Tablo 3’de görülmektedir. Analiz sonrasında, ki-kare/serbestlik değeri: 4,72; RMSEA: 0.074; NFI: 0.99; NNFI: 0.99; CFI: 0.99; GFI: 0.96 ve AGFI: 0,93 olarak bulunmuştur. Tespit edilen değerlerin tümü kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerinin üzerindedir. Buna göre açıklayıcı faktör analizinde 2 faktör ve 13 maddede açıklanan yapının doğrulayıcı faktör analizi işlemi sonrasında 2 faktör ve 10 maddede doğrulandığı belirlenmiştir. Ancak doğrulanan yapıların yakınsak geçerliğinin de incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 4. Ölçeğe İlişkin Yakınsak Geçerlik Değerleri

	AVE	Yöneticiler	Çalışanlar
Yöneticiler	0,75	0,86√	0,612**
Çalışanlar	0,71	0,612**	0,84√

√: İlgili AVE değerinin karekökü **p<0,01

Tablo 4’te, ölçeğe ilişkin yakınsak geçerlik değerleri görülmektedir. Bu tabloya göre ortak varyans değerlerinin (AVE) 0.50’den yüksek olduğu (Bagozzi ve Yi, 1988: 82) ve çıkarılan ortak varyans değerlerinin ilgili sütundaki korelasyon değerlerinden yüksek olduğu (Fornell ve Larcker, 1981: 47) anlaşılmıştır. Bu sonuca göre geliştirilen ölçeğin geçerli bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür.

B- Güvenirlilik

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach’s Alpha içsel tutarlık testi ve birleşik güvenilirlik testi (CR) uygulanmıştır. Cronbach’s Alpha içsel tutarlık testi sonucunda “Yöneticiler” faktörünün içsel tutarlık değerinin 0,967; “Çalışanlar” faktörünün içsel tutarlık değerinin ise 0,941 olduğu ve son olarak ölçeğin bütünü için içsel tutarlık değerinin 0,956 olduğu görülmüştür. Nitekim bu değerlerin sosyal bilimler tarafından kabul edilen 0,60 değerinin üzerinde olduğu görülmektedir (Taber, 2018: 1279). Birleşik güvenilirlik testi (CR) sonucunda Yöneticiler faktörünün birleşik güvenilirlik değerinin 0,947; Çalışanlar faktörünün birleşik güvenilirlik değerinin 0,909 ve son olarak da ölçeğin bütünü için birleşik güvenilirlik değerinin 0,965 olduğu anlaşılmaktadır. Bahsi geçen değerler, ölçeğin birleşik güvenilirliğinin uygun olduğunu göstermektedir (Bagozzi ve Yi, 1988).

Tablo 5. Ölçeğin Güvenirlik Sonuçları

	Madde-Toplam Korelasyon	Madde Silindiğinde Cronbach's Alpha Değeri
y1	,879	,948
y2	,870	,949
y3	,852	,949
y4	,852	,949
y5	,864	,949
y6	,771	,953
y21	,754	,953
y22	,759	,953
y23	,794	,952
y24	,675	,956

Tablo 5’te görülen ölçeğe ilişkin güvenirlik analizi sonuçlarına göre, maddelerden herhangi birinin silinmesi durumunda içsel tutarlık katsayısının artmadığı, bu yüzden 10 madde ve 2 faktörlü ölçeğin bu haliyle güvenirlik düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca ilgili sonuçlar incelendiğinde, madde-toplam korelasyonlarının 0,675 ile 0,879 arasında değiştiği görülmüştür. Madde-toplam korelasyonunun 0,30’dan büyük olması nedeniyle maddelerin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğu kanaatine varılmıştır (De Vaus, 2002: 187).

Analiz sonucunda elde edilen faktörler incelendiğinde, ilk faktör “Yöneticiler” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör yöneticilerin pandemi döneminde iş güvenliğini sağlama ile ilgili önlemleri gerçekleştirebilme kapasitelerini ölçmektedir. Herhangi bir ters madde içermeyen faktörde, ilgili 6 maddenin ortalaması alınmakta olup en düşük puan 1, en yüksek puan 5 olarak hesaplanmaktadır. Bu faktörle ilgili alınan puanın artması katılımcıların, yöneticilerinin pandemi dönemindeki iş güvenliği uygulamalarını olumlu algıladıkları anlamına gelmektedir.

Analiz sonucunda tespit edilen ikinci faktör “Çalışanlar” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör çalışanların pandemi döneminde iş güvenliği algısını ölçmektedir. Herhangi bir ters madde içermeyen faktörde, ilgili 4 maddenin ortalaması alınmakta ve en düşük puan 1, en yüksek puan 5 olarak hesaplanmaktadır. İlgili faktörde katılımcıların puanı arttıkça, bireylerin kendilerinin pandemi dönemindeki iş güvenliği uygulamalarını olumlu algıladıklarını söylemek mümkündür.

Analiz sonucunda elde edilen tüm maddeler bir bütün olarak da değerlendirilebilmektedir. Bu noktada ölçek Pandemi Dönemi İş Güvenliği Algısı olarak adlandırılmıştır. Bu ölçek yönetici ve çalışanların pandemi dönemindeki iş güvenliği algısını göstermektedir. Herhangi bir ters madde içermeyen ölçekte, ilgili 10 maddenin ortalaması alınmakta olup, cevap seçeneklerinde en düşük puan (1), en yüksek puan ise (5) olarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin geneli için katılımcıların puanı arttıkça, çalışanların pandemi dönemindeki iş güvenliği algısının olumlu yönde arttığını söylemek mümkündür.

Tablo 6. Faktörlere İlişkin Özet Bilgiler

Ölçekler	Ortalama±SS	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha	Birleşik Güvenirlik (CR)	AVE
Yönetici Faktörü	3,33±1,19	6	0,967	0,947	0,75
Çalışan Faktörü	3,93±1,10	4	0,941	0,909	0,71
Genel Ölçek	3,63±1,04	10	0,956	0,965	0,73

Tablo 6, faktörlere ilişkin özet bilgileri göstermektedir. Buna göre pandemi dönemi iş güvenliği algısı ölçeği iki alt faktörden oluşmaktadır. Yöneticiler faktörünün ortalaması 3,33±1,19 hesaplanırken, çalışanlar faktörünün ortalaması 3,93±1,10 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, yönetici ve çalışan faktörlerine ilaveten ölçeğin geneline ilişkin içsel tutarlık değerleri, birleşik güvenirlilik değerleri ve çıkarılan ortak varyans değerleri istatistiki olarak uygundur. Bu sonuçlara göre pandemi dönemi iş güvenliği algısı ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Ölçeğin kullanıma hazır hali Ek-1'de sunulmuştur.

SONUÇ

Sağlığı tehdit eden COVID-19 Pandemisi, tüm toplumları olumsuz etkilemiş, artan tehdit nedeniyle işyerlerindeki sağlık ve güvenlik önlemleri daha önemli bir hale gelmiştir. Yöneticilerin, İş sağlığı ve Güvenliği ile ilgili gerekli yasal uygulamaları gerçekleştirmeleri yanında, çalışanların sağlığını korumak ve verimliliğin olumsuz etkilenmemesini sağlamak adına COVID-19'un bulaşıcılığını önlemek, çalışanları virüsün olumsuz etkilerinden korumak için birçok tedbir almaları zorunluluğu doğmuştur.

Çalışanların, meslek hastalıkları, işin yapılış şekli ve iş kazalarının önlenmesi konularında işyerinde alınacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine ilaveten virüsün tehlikelerine yönelik riskin bilincinde olmaları da oldukça önemlidir. Böylece çalışanların alınan önlemleri algılamalarının ve bu tedbirlerin bilincinde olmalarının verimliliğe etkisinin olacağı düşüncesiyle bir ölçek geliştirilmek istenmiştir. Böylece stres ve kaygının da azaltılabileceği düşünülmektedir. Nitekim ilgili literatür tarandığında, Qian ve ark. (2020) ve Wang ve ark. (2014), Çin'de yaptıkları çalışmalarında, koronavirüs tehlikesine ilişkin algılanan riskin yüksekliğinin olumlu davranışsal tepkiler ve daha yüksek kaygı ile önemli oranda bağlantılı olduğunu belirlemişlerdir (Qian ve ark, 2020: 13; Wang ve ark. 2014: 1299).

El-Zoghby ve arkadaşlarının (2020) Mısır'da yaptıkları çalışmada, yüksek eğitim seviyelerinin pandemi döneminde daha yüksek risk farkındalığı ile ilişkili olduğu, bunun da enfeksiyon şüphesi olan durumlarda önleyici tedbirlere ve ihtiyatı uygulamalara katılımı artırabileceği ve stresi azaltabileceği bildirilmiştir (El-Zoghby, Soltan ve Salama, 2020: 693).

Abdelhafız ve arkadaşlarının (2020) Mısırlıların yeni tip koronavirüs hastalığına karşı bilgi algı ve tutumlarını ölçmek amacı ile gerçekleştirdikleri çalışma, lisans veya daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin, daha düşük eğitim düzeyine sahip katılımcılarla karşılaştırıldığında, COVID-19 ile ilgili farkındalık puanlarının çok daha yüksek olduğunu göstermiştir. Yine aynı çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların çoğu COVID-19'un yaşamı tehdit eden bir tehlike oluşturduğuna inandıkları, aile üyeleri arasında olası COVID-19 enfeksiyonu riskine ilişkin endişe duydukları belirlenmiştir (Abdelhafız vd., 2020: 8).

Bish ve Michie'nin (2010) yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre, daha yüksek düzeyde algılanan kişisel risk, bireyin el yıkama ve sosyal mesafe koyma gibi hastalığı önleyici tedbirlere uyma davranışını artırmaktadır (Bish ve Michie, 2010: 822).

Van der Weerd vd. (2011: 577) tarafından Hollanda'da yapılan bir çalışmada yeni influenza H1N1 pandemisinin seyri sırasında halk sağlığı uzmanları, hükümet ve medya gibi çeşitli kaynaklardan bilgi almanın, insanların riskler konusundaki farkındalığını artırabileceğini ve sonuç olarak, tavsiye edilen önleyici tedbirleri benimsemelerini kolaylaştırdığı belirlenmiştir.

Yapılan farklı çalışmalarda da bir salgın sırasında sağlık tehlikeleriyle ilgili bilgilerin ne kadar hızlı yayıldığı ve halkın bu bilgilere nasıl eriştiği, işlediği, anladığı ve kullandığını anlamının çok önemli olduğu belirtilmiştir (Lin, Jung, McCloud, Viswanath, 2014: 58; Lin, Savoia, Agboola, Viswanath, 2014: 486).

Mahmoud Abdel Hameed Shahin ve Rasha Mohammed Hussien'in (2020: 74), COVID-19 salgınına ilişkin risk algısının karşılaştırmalı olarak ortaya konduğu Ortadoğu araştırmasının sonuçlarına göre, Suudi Arabistanlı katılımcılar arasında COVID-19'un ciddiyetine ilişkin algıların diğer ülkelere göre önemli oranda daha yüksek olduğu, yine Mısır ve Ürdün'den katılımcılarla karşılaştırıldığında Suudi Arabistanlılar arasında COVID-19'a karşı duyarlılık algısı ve kaygı düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aksoy ve Mamatoğlu'nun Türkiye'de yaptığı çalışmada (2020), örgütlerde işçi sağlığı ve güvenliğine yönelik güvenlik ikliminde salgın öncesine göre olumlu yönde gelişme eğilimi olduğu görülmüştür. Ayrıca elde edilen bulgular, çalışanların risk algıları arttıkça daha güvenli davranma eğiliminde olduklarını desteklemektedir (Aksoy ve Mamatoğlu, 2020: 33).

Yavuz ve Gür (2021: 970) tarafından sağlık çalışanlarının pandemi dönemindeki iş sağlığı ve güvenliği algısını değerlendirmeye yönelik gerçekleştirilen bir çalışmada, çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) algı düzeyinin İSG eğitimine, COVID-19'un bulaşmasına, yaş, meslek, hizmet yılı ve çalışılan birime bağlı olarak değiştiği, buna karşın medeni durum, aylık gelir, eğitim düzeyi, cinsiyet, pandemi sürecinde alınan İSG önlemleri, çalışılan kurum gibi etkenlere bağlı olmadığı saptanmıştır. Bu çalışmada ayrıca, çalışanların hizmet yılı artışına bağlı olarak iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine daha fazla önem verdikleri tespit edilmiştir.

COVID-19 pandemisinin toplumda birçok ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunu da beraberinde getirmesi, çalışma hayatında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alınan ya da alınacak ek önlemlerin neler olduğunun çalışanlar tarafından algılanmasını önemli hale getirmiştir. Bu nedenle pandemi sürecinde çalışanların iş yerlerinde alınan tedbirlere ilişkin sağlık ve güvenliğe yönelik algılarını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda, elde edilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu, pandemi çalışmalarında iş yerlerindeki risk algısını ölçmek için kullanılabilceği anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Abdelhafiz, A. S., Mohammed, Z., İbrahim, M. E., Ziady, H. H., Alorabi, M., Ayyad, M. ve Sultan, E. A. (2020). Knowledge, Perceptions and Attitude of Egyptians Towards the Novel Coronavirus Disease (COVID-19). *Journal of Community Health*: 1-10. [https://doi.org/10.1007/s10900-020-00827-7].
- Aksoy, Ş. ve Mamatoğlu, N. (2020). COVID-19 Salgın Döneminde Örgütlerde Güvenlik İkliminin İş Güvenliği Uzmanları Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 7(5). 26-37.
- Bagozzi, R. P. ve Yi, Y. (1988). On the Evaluation of Structural Equation Models. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 16(1). 74-94.
- Bayram, N. (2004). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Beavers, A. S., Lounsbury, J. W., Richards, J. K., Huck, S. W., Skolits, G. J. ve Esquivel, S. L. (2013). Practical Considerations for Using Exploratory Factor Analysis in Educational Research. *Practical Assessment, Research and Evaluation*. 18(6). 1-13.
- Bish, A. ve Michie, S. (2010). Demographic and Attitudinal Determinants of Protective Behaviours During a Pandemic: A Review. *Br Journal of Health Psychology*. 15(4). 797-824. [https://doi.org/10.1348/135910710X485826].
- Cameron, L. D. ve Leventhal, H. (Eds.). (2003). *The Self-Regulation of Health and Illness Behaviour*, London: Routledge. 157-183)
- Clark, L., Manes, F., Antoun, N., Sahakian, B. J. ve Robbins, T. W. (2003). The Contributions of Lesion Laterality and Lesion Volume to Decision-Making Impairment Following Frontal Lobe Damage. *Neuropsychologia*. 41. 1474-1483.
- ÇASGEM (2017). *Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Algısı Araştırma Raporu*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Yayın No: 58 ISBN: 978 975-455-276-8. [https://www.csgeb.gov.tr/media/3234/turkiyede_issagligi.pdf].
- De Vaus, D. A. (2002). *Surveys in Social Research*. Australia: Allen and Unwin.
- Dursun, S. (2012). *İş Güvenliği Kültürü: Kavram, Modeller ve Uygulama*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Dülgeroğlu, İ. (2012). *Marka Kişiliği, Hizmet Kalitesi, Hizmete Duyulan Güven ve Sadakat İlişkisi Üzerine Yapısal Eşitlik Modellemesi Analizi*. (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- El-Zoghby, S. M., Soltan, E. M. ve Salama, H. M. (2020) Impact of the COVID-19 Pandemic on Mental Health and Social Support Among Adult Egyptians. *Journal of Community Health*. 45(1). 689–695. [https://doi.org/10.1007/s10900-020- 00853-5].
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*. 18(1). 39-50.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis a Global Perspective* (7th Ed.). USA: Pearson.
- Hansson, S. O. ve Zalta, E. N. (2014). *Risk*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Ankara: Bağlam Yayınevi.
- Lin, L., Jung, M. McCloud, R. F. ve Viswanath, K. (2014). Media use and Communication Inequalities in a Public Health Emergency: A Case Study of 2009-2010 Pandemic Influenza a Virus Subtype H1N1. *Public Health Rep* 129 (6_suppl4). 49–60. [https://doi.org/10.1177/00333549141296S408].

- Lin, L., Savoia, E., Agboola, F. ve Viswanath K. (2014). What Have We Learned About Communication Inequalities During the H1N1 Pandemic: A Systematic Review of the Literature. *BMC Public Health* 14(1). 484. [https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-484].
- Qian, M., Wu, Q., Wu, P., Hou, Z., Liang, Y., Cowling, B. J. ve Yu, H. (2020). Psychological Responses, Behavioral Changes and Public Perceptions During the Early Phase of the COVID-19 Outbreak in China: A Population Based Cross- Sectional Survey. *MedRxiv. The Preprint Server for Health Sciences*. [https://doi.org/10.1101/2020.02.18.20024448].
- Rogers, R. W. (1983) Cognitive and Physiological Processes in Fear Appeals and Attitude Change: A Revised Theory of Protection Motivation. In: Cacioppo, J. and Petty, R., Eds., *Social Psychophysiology*. Guilford Press. New York. 153-177.
- Sample Size Calculator (2021). [https://www.surveysystem.com/sscalc.htm]. (Erişim: 18 Ocak 2022).
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2021). *COVID-19 Krizine Yanıt ve Dayanıklılık Projesi: Otomotiv Sektörü Analiz Raporu ve Kılavuzu TR 41 Bölgesi*. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Serin, G. ve Çuhadar, M. T. (2015). İş Güvenliği ve Sağlığı Yönetim Sistemi. Süleyman Demirel Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, *SDU Teknik Bilim Dergisi*. 5(2). 44-59.
- Shahin, M. A. H. ve Hussien, R. M. (2020). Risk Perception Regarding the Covid-19 Outbreak Among the General Population: A Comparative Middle East Survey. *Middle East Current Psychiatry* 27. 71. [https://doi.org/10.1186/s43045-020-00080-7].
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş*. Ankara: Ekinoks.
- Slovic, P. ve Peters, E. (2006). Risk Perception and Affect. *Current Directions in Psychological Science* 15(6). 322-325. [https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2006.00461.x].
- Taber, K. (2018). The Use of Cronbach's Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. *Research in Science Education*. 48(6). 1273-1296.
- Van der Weerd W, Timmermans D. R, Beaujean D. J, Oudhoff J. ve Steenbergen Van J. E. (2011). Monitoring the Level of Government Trust, Risk Perception and Intention of the General Public to Adopt Protective Measures During the Influenza A (H1N1) Pandemic in the Netherlands. *BMC Public Health* 11(1). 575. [https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-575].
- Wang L., Cowling, B. J., Peng, Wu Yu J., Fu Li, Zeng, L., Wu J., T. Zhongjie Li., Leung G. M. ve Yu H. (2014). Human Exposure to Live Poultry and Psychological and Behavioral Responses to Influenza A (H7N9). *China. Emerging Infectious Diseases* 20(8). 1296-1305. [https://doi.org/10.3201/eid2008.131821].
- Yavuz, Ş. ve Gür, B. (2021). Sağlık Kurumlarında Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. 8(68). 961-974. [http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2401].
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

EK 1. Anketin Uygulamaya Hazır Hali

Faktör	No	Aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi belirtiniz.					
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Yönetici	1	Yöneticiler, güvenli bir işyeri için pandemi ve hijyen konusundaki eğitimleri önemsemektedir.	1	2	3	4	5
	2	Yöneticiler, güvenlik politikasının algılanmasında ve uygulanmasında örgüt içi iletişimi önemli görmektedir.	1	2	3	4	5
	3	Yöneticiler, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili faaliyetleri geliştirmek ve devam ettirmek için faaliyetlerin denetlenmesini önemsemektedirler.	1	2	3	4	5
	4	Yöneticiler, kalite ve verimlilik konularında olduğu kadar sağlık ve güvenlik konularında da sorumluluk almaktadırlar.	1	2	3	4	5
	5	Yöneticiler aktif ve görünür olarak sağlık ve güvenlik konularında öncülük etmektedirler.	1	2	3	4	5
	6	Yöneticiler, düzenli olarak hijyen kurallarını kontrol etmek ve işyerlerini ziyaret etmektedirler.	1	2	3	4	5
Çalışan	7	İşyerinde salgın riskinden korunma konusunda sorumluluklarımın ne olduğunu biliyorum.	1	2	3	4	5
	8	İşimin gerektirdiği sağlık ve güvenlik kurallarını anlıyorum.	1	2	3	4	5
	9	İş yerimdeki salgından korunma ve önleme sorunlarıyla baş edebiliyorum.	1	2	3	4	5
	10	Salgınla ilgili güvenlik kurallarına her zaman uyuyorum.	1	2	3	4	5